

בשתי הכוסות האחרונות.
 מוסיפה הגמרא: אָמְרִי לָהּ לְהֵאֵי נִימָא וְאָמְרִי לָהּ לְהֵאֵי נִימָא – יש
 שאמרו את החילוק בין הכוסות הראשונות לאחרונות לצד זה,
 ויש שאמרוהו לצד זה. ומבאר הגמרא את דבריה: אָמְרִי לָהּ לְהֵאֵי
 נִימָא, תְּרִי כְּסִי קָמָא – שתי הכוסות הראשונות שנתקנו על אמירת
 ההגדה, בְּעֵי הִסְיָה – צריך להסב בהם, משום דְּהִשְׁתָּא הוּא דְקָא
 מְתַחֵלָא לָהּ חִירוֹת – שבהם מתחילה החירות, שעסוקים בגאולת
 מצרים, ואז מתאים להסב דרך חירות, אבל תְּרִי כְּסִי בְּתֵרָא – שתי
 הכוסות האחרונות לא בְּעֵי בהם הִסְיָה, שהרי נתקנו אחר אמירת
 ההגדה, וְכֵּן דִּתְּהוּ הָהּ – כבר סיפרו את גאולת מצרים, וכעת
 כבר אין צורך להסב. וְאָמְרִי לָהּ לְהֵאֵי נִימָא – ויש שאמרו להיפך,
 אֲדִרְבָּה תְּרִי כְּסִי בְּתֵרָא שנתקנו אחר אמירת ההגדה בְּעֵי הִסְיָה,
 משום דְּבִתְהֵא שְׁעָתָא דְקָא הוּא חִירוֹת – שהיא כבר שעת
 החירות, שסיים לספר על השעבוד והגיע לגאולה באמירת
 ההגדה, אבל תְּרִי כְּסִי קָמָא שבשעת אמירת ההגדה, לֹא בְּעֵי
 הִסְיָה, משום דְּאִתְּהִי וְשַׁעֲרֵי צִדִּיקִים הֵינִי קָאמֵר בהגדה, ועדיין
 לא הגיע לספר על הגאולה. מסיקה הגמרא: הִשְׁתָּא דְאִתְּהִי חֵבִי
 וְאִתְּהִי חֵבִי – עתה שנאמר בלשון הראשון שחיוב ההסיבה
 בכוסות הראשונות, ובלשון השני שחיוב ההסיבה בכוסות
 האחרונות, אִידִי וְאִידִי – כל הארבע כוסות בְּעֵי הִסְיָה מספק.
 הגמרא מבאר כיצד אין להסב: פְּרָקֶן – השוכב על אחוריו ופניו
 כלפי מעלה, לֹא שָׁמִיָּה הִסְיָה, שאין זה דרך חירות. וכן הִסְיָה
 ו– מוטה על צדו ימין, לֹא שָׁמִיָּה הִסְיָה, שהרי צריך לאכול בימינו,
 וכשמוטה לימינו אינו יכול לאכול ביד ימין. וְלֹא עוֹר, אֵלָּא שיש
 חשש שְׁמָא כשיהא מוטה לימינו יקדים קְנָה לְוִשְׁט – יפתח הכובע
 שעל הקנה, ויכנס בו המאכל, וְכֵּן לִידִי סָבְנָה.
 הגמרא מבאר מִי חֵיב בהסיבה: אִשָּׁה האוכלת אֵצֶל בְּעָלָהּ לֹא
 בְּעָלָהּ ו– אינה צריכה הִסְיָה, מפני שכפופה לבעלה ואימתו עליה.
 וְאִם אִשָּׁה חֲשׂוּבָה הִיא, שאין בעלה מקפיד עליה, צְרִיכָה הִסְיָה.
 בֵּן האוכל אֵצֶל אָבִיו, בְּעֵי הִסְיָה, משום שאינו כפוף כל כך לאביו.
 הגמרא מבאר את תלמיד מיסב אצל רבו: אִיבְעִיָא לְהוּ, תִּלְמִיד
 האוכל אֵצֶל רְבוֹ, מֵאִי, האם צריך להסב או לא. פושטת הגמרא:
 תָּא שְׁמַע רַאיה לַפְּשׁוּט את הספק, (אמר) [דְּאָמַר] אָבִי, בִּי הוּיֵין בִּי
 מֵר – כשהיינו אצל רבו ושהיה רבינו לבילל הסדר, וְגִינָן אֲבִירָבִי
 דְּהִדְרִי – כל אחד היה נשען בהסיבתו על ברכי חבירו. ולאחר
 פטירת רבו, בִּי אֲתִינָן ו– כשבאנו לְבִי רַב יוֹסֵף, שהוא נתמנה
 לראש הישיבה אחר רבו, אָמַר לָן רַב יוֹסֵף, לֹא צְרִיכָתוּ – אינכם
 צריכים להסב, משום שמוֹרָא רַבָּךְ בְּמוֹרָא שְׁמִינִי, שאין להראות
 חירות וקלות ראש בפני רבו, וכיון שכן יש לכם איסור להסב.
 מקשה הגמרא: מִיתִיבִי, עָם הָכָל יש חיוב לְאָדָם להיות מִיִּסְב בליל
 הסדר, וְאִפְּלִי תִלְמִיד אֵצֶל רְבוֹ, ומדוע אמר רב יוסף שאין תלמיד
 מיסב בפני רבו. מותרת הגמרא: בִּי תִנְיָא הֵהִיא – מה ששנינו
 בבביתא שתלמיד מיסב אצל רבו, מדובר בְּשׁוּלָא דְגַנְיָר –
 בתלמיד של נגר המלמדו אומנות, שאין אצלו דִּין מוֹרָא רַבָּךְ.
 הגמרא מבאר את האם שמש צריך להסב: אִיבְעִיָא לְהוּ, שְׁמִשׁ
 המשמש לפני בעל הבית או לפני חבורה, מֵאִי, האם צריך להסב.
 פושטת הגמרא: תָּא שְׁמַע רַאיה לַפְּשׁוּט את הספק, דְּאָמַר רַבִּי
 יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוי, הַשְׁמִשׁ שְׂאֵכֵל בְּיָת מִצָּה בְּשָׁהוּא מִיִּסְב, יֵצֵא יְדֵי חוּבָה.
 ויש לדייק, דווקא אם מִיִּסְב, אֵין – יצא, אבל אם לֹא מִיִּסְב כלל,
 לֹא יֵצֵא. שְׁמַע מִיָּה שמש שְׁמִשׁ בְּעֵי ו– צריך הִסְיָה. מסיקה הגמרא:
 אכן שְׁמַע מִיָּה שהשמש שחשבה הסיבה.
 מימרא נוספת מרבי יהושע בן לוי בהלכות ליל הסדר: וְאָמַר רַבִּי
 יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוי, נָשִׁים חֲתִיבוֹת בְּשִׁתִּית אֲרִבְעָה בּוֹסוֹת הָלָלוּ בליל
 הסדר, ואף שהיא מצות עשה שהזמן גרמא,

בין הכוסות הָלָלוּ – בין כוס ראשון לכוס שני של ארבע כוסות, או
 בין שני לשלישי, אִם רָצָה אדם לשתות עוד יין וְשִׁתָּה, אבל בין כוס
 שְׁלִישִׁי לְרִבְעִי לֹא יִשְׁתָּה, לפי שהוא נראה כמוסיף על הכוסות.
 ומבאר רבא כיצד יש להוכיח מן המשנה ששתיית יין אינה
 משובעת, אלא גוררת תאוות המאכל. וְאִי אִמְרַת טַסְעָה סְעִיד –
 ואם תאמר ששתיית יין משובעת, אם כן אִמְרַת יִשְׁתָּה – מדוע רשאי
 הוא לשתות בין הכוסות הראשונות, הֵא קָא אָכִיל לְמַצָּה אָכִילָה
 נָסָה – הרי יש לחוש שישבע ביותר משתיית היין, ויאכל לאחר
 מכן את המצה באכילה גסה, דהיינו, שלא יוכל לאוכלה אלא
 בקושי, ונמצא שאינו מקיים המצוה. אֵלָּא שְׁמַע מִיָּה מְגִיד נִירִי –
 בהכרח יש ללמוד מכך ששתיית יין גוררת תאוות האכילה ואינה
 משובעת.

הגמרא מביאה הנהגתו של רב ששת בערב פסח: רַב שִׁשְׁתִּי הָוָה
 יְתִיב בְּתַעֲנִיתָא כָּל מַעְלִי יוֹמָא דְּפִסְחָא – היה יושב בתענית בכל
 היום של ערב פסח.

מבררת הגמרא: נִימָא – האם יש לומר בטעם הדבר, דְקָא סָכַר –
 שסובר רב ששת, סְכּוּךְ לְמַחְהָה גְּדוּלָה הֵנָּה – שנינו במשנתנו, דהיינו,
 שאיסור קביעת סעודה בערב פסח הוא מתחילת שעה שביעית,
 וּמִשּׁוּם פִּסְחָא הוּא – וטעם האיסור הוא משום קרבן פסח, שחששו
 חכמים דְּלִמָּא מִיִּסְכָּךְ – שמא ימשך אדם בסעודתו, וְאִתִּי לֹאִימְנוּעִי
 מְלַמְעַבְד פִּסְחָא הוּא – ויבוא להימנע מלעשות הפסח, וְסָכַר לָהּ בִּי
 הָא – וסובר רב ששת כמו מימרא זו דְאָמַר רַבִּי אִישְׁעִיָא אָמַר רַבִּי
 אֶלְעָזָר, מְכַשִּׁיר הֵיךְ בֵּן בְּתִירָא בְּקָרְבֵן פִּסְחָא שְׁחִירָתוֹ ו– בבבוקר
 בְּאֲרִבְעָה עָשָׂר בְּנִיסָן לָשׁוּ – לשם פסח. וּמַצְפָּרָא וְכֵן פִּסְחָא הוּא –
 ונמצא אם כן, שזמן הקרבת הפסח מתחיל מן הבוקר של יום
 ארבעה עשר בניסן, דְּכֹוֹלִי יוֹמָא חֵוִי לְפִסְחָא – שכל אותו יום ראוי
 להקרבת הפסח, משום דְּסָכַר בֵּן בְּתִירָא שְׁכוּנַת הַכְּתוּב (שמות יב ו)
 יִשְׁחָטוּ אֹתוֹ כָּל קָהָל עַדֹת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֶרְבָיִם כִּךְ הִיא, בֵּין סוּיִם
 הָעֶרֶב דְּאֶתְמוּל, דהיינו משיעלה עמוד השחר של יום ארבעה
 עשר, ועד לְעֶרֶב דְּהָאִידִנָא – עד שקיעת החמה של יום זה. כלומר,
 דעת בן בתירא היא שאף על פי שעיקר זמן הקרבת הפסח הוא
 אחר חצות היום, מכל מקום בדיעבד ניתן להקריבו מהבוקר,
 וסברה הגמרא שרב ששת סובר כשיטה זו, ולפיכך נהג שלא
 לאכול במשך כל היום, שכן לשיתו איסור האכילה בערב פסח
 תלוי בזמן ההקרבה, שכל זמן שמוחרר להקריב אסור לאכול, כדי
 שלא ימנע מלהקריב.

דוחה הגמרא: אָמְרִי – אמרו בני הישיבה, לֹא – אין הכרח לבאר
 כך בשיתת רב ששת, אלא שְׁאֵין רַב שִׁשְׁתִּי דְאִיִּתְּהִינִי הָוָה – שונה
 הדבר לגבי רב ששת שהיה אדם מעונג ומפונק, דְאִי מַעֲסִים בְּצַפְרָא
 מִידִי – שאילו היה טועם בבוקר איזה דבר מאכל, לְאֹרְתָא לֹא הָוָה
 מְהֵי לִיה מִיִּבְלָא – לא היה אוכל לתיאבון בערב, ולפיכך הוצרך
 להימנע מאכילה ביום ארבעה עשר כולו, כדי שיאכל בערב מצה
 לתיאבון.

שנינו במשנה: וְאִפְּלִי עֲנִי שְׁכִינְיָאֵל לֹא יֵאָכֵל עַד שְׁיָסֵב. הגמרא
 מבאר באילו דברים צריך להסב בליל פסח: אִיתְּהִי, באכילת
 כוֹזֵת מִצָּה בליל פסח צְרִיךְ הִסְיָה] על צד שמאל כבני חורין, כיון
 שהיא זכר לגאולת מצרים. ובאכילת הָמִיד אֵין צְרִיךְ הִסְיָה, כיון
 שהיא זכר לעבדות, ואין להתנהג בזה כבני חורין.

הגמרא מבאר מתי יש חיוב הסיבה בארבע כוסות: בשתיית יין
 של ארבע כוסות נאמרו שתי שמועות בשם רב נחמן, אִיתְּהִי
 מִשְׁמִיָּה דְרַב נַחְמָן שְׁצִידָה הִסְיָה, וְאִיתְּהִי מִשְׁמִיָּה דְרַב נַחְמָן שְׁאֵין
 צְרִיךְ הִסְיָה. ומבאר הגמרא: וְלֹא פְּלִיגִי – שתי השמועות לא
 נחלקו, הֵא בְּתֵרָא כְּסִי קָמָא – אחת השמועות עוסקת בשתי
 הכוסות הראשונות, הֵא בְּתֵרָא כְּסִי בְּתֵרָא – והאחרת עוסקת

פסחים דף קח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קכה

25 יפה: מיתבי, שנינו בברייתא, ארבעה בוסות הללו שתיקנו לשתות
 26 בליל פסח, צריך שיהא בהן כדי שיעור רביעית בכל כוס, אחד חי
 27 ואחד מווג – בין אם היין חי ובין אם הוא מווג, וכן אחד חדש ואחד
 28 ישן – בין אם היין חדש שאין טעם היין שבו חזק כל כך, ובין אם
 29 הוא ישן שהוא משובח, בכל אופן צריך שיהא רביעית. רבי יהודה
 30 אומר, צריך שיהא בו טעם יין המשכר, ולא יין חדש שאין בו טעם
 31 יין, וכן צריך שיהא בו מראה יין שהוא אדום. מדייקת הגמרא:
 32 קתני מיהת – מכל מקום שנינו בברייתא, שצריך שיהא בהם כדי
 33 רביעית, ואם אמרת שיהא כדי מציגת בוס יפה, והבינה הגמרא
 34 שהם שני שיעורים. מתרצת הגמרא: אמרי, אידי ואידי – כדי
 35 רביעית וכדי מציגת כוס יפה] חד שיעורא הוא, (מאי כדי מציגת בוס
 36 יפה דקאמר לכל חד וחד דהוי להו בולחו רביעית) [וכדי מציגת בוס
 37 יפה שאמר שמואל הכוונה רובע רביעית יין, שכשמוזגו בשלשה
 38 חלקים מים ידא רביעית, והיינו רביעית האמורה בברייתא].
 39 שנינו בברייתא לעיל, רבי יהודה אומר צריך שיהא בו טעם ומראה
 40 יין. הגמרא מבארת מנין שצריך טעם ומראה יין: אמר רבא, מאי
 41 טעמא דרבי יהודה שצריך טעם ומראה יין. דכתבי (משלי כג לא) 'אל
 42 תרא יין כי יתאדם', כלומר, אל תחמוד להיות רגיל ביין שהוא
 43 במראה אדום והוא נחמד ומשובח. ומוכח שיהא צריך להיות אדום,
 44 וממה שמזהיר שלא ישתכר בו מוכח שצריך שיהיה בו טעם יין.
 45 תנו רבנן, הכל חייבין בארבעה בוסות הללו, אחד אנשים ואחד נשים
 46 ואחד תינוקות, שגם הם נגאלו ממזרים. אמר רבי יהודה, וכי מה
 47 תועלת יש לתינוקות ביינן, הרי הם פטורים ממצוות, אלא מחלקין
 48 להן

1 משום שאף הן (הנשים) היו פאותו הנם של יציאת מצרים, שהנס
 2 נעשה על ידם.
 3 הגמרא מביאה דינים נוספים בענין ארבע כוסות: אמר רב יהודה
 4 אמר שמואל, ארבעה בוסות הללו צריך שיהא בהן – בכל אחד
 5 מהם] שיעור כדי מציגת בוס יפה של ברכת המזון, שהוא רובע
 6 רביעית הלוג יין חי, שאחר שימוזגו – (יערבנו) במים יהיה שיעורו
 7 רביעית הלוג, שהוא שיעור כוס לברכת המזון. שתאן – את ארבע
 8 הכוסות] מיין חי, בלי מציגת מים, יצא ידי חובתו. וכן אם שתאן בכת
 9 אחת – ברציפות, ולא שתה כל כוס בזמן המיועד לו על פי הסדר
 10 ששנו במשניות להלן, יצא. וכן אם השקה מהן – (מכל כוס) לכניו
 11 ולכני ביתו, ולא שתה את כולו בעצמו וכפי שתבאר הגמרא
 12 בסמוך, יצא.
 13 הגמרא מבארת את דברי שמואל: שתאן חי יצא, אמר רבא,
 14 הכוונה היא שיהא יין – (שתיית ארבע כוסות) יצא, אבל ידי מצות
 15 חירות לא יצא, כלומר שאין זה קיום מצוה בשלימות, שאין
 16 חשיבות אלא ביין מווג.
 17 ומה שאמר שמואל שתאן בכת אחת יצא, רב אמר, הכוונה היא
 18 שיהא יין – (ידי חובת שמחת יום טוב) יצא, ידי חובת מצות ארבעה
 19 בוסות לא יצא, אלא נחשב ככוס אחת, וצריך לשתות עוד שלש
 20 כוסות על הסדר.
 21 ומה שאמר שמואל השקה מהן לכניו ולכני ביתו יצא, אמר רב נחמן
 22 בר יצחק, והוא דווקא דאשתי רובא דבכא – ששתה את רוב הכוס,
 23 ואת השאר השקה לבני ביתו, אבל אם לא שתה רוב כוס, לא יצא.
 24 הגמרא מקשה על דברי שמואל שצריך שיהא בהן כדי מציגת כוס

אגרות קודש

ב"ה, ב' מ"ח, תשי"כ
 ברוקלין.

הרה"ח הרה"צ בנשי"ק וכו'
 מו"ה שלום יחזקאל שרגא שי

שלום וברכה!

במענה למכתב כתי"ר, בו שואל ע"ד ציונים לדברי הרב המגיד ממעזריטש כו'.

בבקשתו נשלח לו המפתחות מספרי דא"ח שהו"ל.

ולשאלתו אודות דברי הרב המגיד ממעזריטש בספר אדמו"ר האמצעי, אף שלא ראינו אינו
 ראוי, ידוע אשר בכלל בספריו, אין נזכרים שמות הספרים והאישים שמביא דבריהם, ודלא כספרי
 הצמח צדק ואפילו ספרי אדמו"ר הזקן.

בהנוגע לספרי אדמו"ר הצ"צ, לע"ע לא נערכו מפתחות מסוג הנ"ל, והרוצה למצוא, אין עצה
 כ"א לעבור על הספרים מדף לדף.

במ"ש אודות פרסום מכתבי אל כתי"ר, - באם תהי' בזה איזו תועלת להתעוררות יר"ש תורה
 ומצות, מובן שהרשות בידו.

בכבוד ובאיחולים אשר כאו"א מאתנו ימלא כל התלוי בו להפיץ מעינות הבעש"ט עד שיגיעו
 גם חוצה ונזכה להקאתי מר דא מלכא משיחא בעגלא דידין.

ובברכה לבשו"ט.